

Claudiu SACHELARIE*

**BRĂILA, ÎN ANII NEUTRALITĂȚII (1914-1916).
O ABORDARE DIN PERSPECTIVA PRESEI BRĂILENE**

- Rezumat -

Brăila, oraș-port de maximă importanță pentru economia națională avea la începutul secolului al XX – lea și o presă pe măsură. Foile de presă și numeroasele ziare (precum „Bomba”, „Dunărea”, „Egalitatea Brăilei”, „Obuzul”, „Expresul” etc.) furnizau cititorilor atât informații despre viața economică, socială și politică a urbei brăilene, cât și despre evenimentele din țară și din lume.

Momentul crucial al izbucnirii primului război mondial a fost dezbătut pe larg și în presa brăileană. Articolul urmărește să scoată în evidență atitudinea românilor față de acest moment în viziunea liderilor de opinie de atunci, ziariștii. De asemenea, dorim să creionăm imaginea economico-socială a orașului Brăila, extrasă din articolele ziarelor „Bomba” și „Egalitatea Brăilei”. Articolele dezbăteau evenimentele din Europa, dar mai ales transmiteau starea de spirit a românilor, implicit cea a brăilenilor față de acestea. Din articolele vremii reiese atitudinea francofilă, net împotriva austro-ungarilor și germanilor. Majoritatea ziariștilor brăileni propagau ideea participării României la marea conflagrație alături de Franța, cu scopul atingerii idealului național, formarea României Mari. Existau însă și ziariști care doreau fie neutralitatea (cum este cazul ziaristului Spiridon Georgescu de la „Egalitatea Brăilei”), fie participarea României la război de partea Puterilor Centrale. De asemenea, ziarele brăilene transmit informații privind efectele războiului asupra economiei orașului (scăderea traficului comercial în port, creșterea prețurilor mărfurilor de orice fel, prohibirea exportului).

Cuvinte cheie: Primul Război Mondial, Brăila, port, presă, cereale, comerț, neutralitate, export.

* Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (claudiuth@yahoo.com).

Studiu prezentat în cadrul conferinței internaționale “The Economic and Social Development of South-Eastern Europe and of the Black Sea Area (from the Antiquity to the Present Days)”, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie, 17-18 septembrie 2015.

Danubius, XXXIV, Galați, 2016, p. 159-174.

**BRĂILA, DURING THE YEARS OF NEUTRALITY (1914-1916).
THE APPROACHES OF THE PRESS FROM BRĂILA**

- Abstract -

Brăila, port of utmost importance for the Romanian economy, also benefited of a very important local press, at the beginning of the twentieth century. Press sheets and numerous newspapers (such as “Bomba”, „Dunărea”, „Egalitatea Brăilei”, “Obuzul”, “Expresul” etc.) offered the readers not only information about the economical, social and political life of the town, but also about the events from all over the country and the whole world.

The crucial moment of the outbreak of the First World War was widely discussed in the press of Brăila. The purpose of this paper is to emphasize the attitude of the Romanians towards this moment, as it was presented by the journalists, the opinion leaders during that time. The articles written during that period reveal the Francophile attitude of the Romanians, an attitude that was clearly against Austro-Hungary and Germany. The journalists from Brăila propagated the idea of Romania’s participation in the great conflagration along with France, with the aim of achieving the national ideal: the establishment of the Great Romania. But there were also some journalists who were discussing about the possibility that Romania should fight against the Antante or remain neutral. Also, the newspapers from Brăila were rendering information on the effects of war on the economy of the town (reduced commercial traffic in the harbour, rising prices of all goods, export prohibition).

Keywords: First World War, Brăila, harbour, press, cereals, commerce, neutrality, export.

Viața economică a portului brăilean

Presă românească din anii neutralității (1914 – 1916) tratează știri și articole de opinie despre o serie de priorități ale României: configurarea/reconfigurarea relațiilor politice interne și externe; românii din Transilvania; relațiile economice interne și internaționale și sistemul electoral de tip cenșitar¹.

¹ Marian Petcu, *Presă “Anilor de foc”: secvențe din jurnalismul primului război mondial*, în „Revista Hiperborea”, vol. 1, nr. 2, decembrie 2014, p. 169.

Port fluvio-maritim de importanță europeană, Brăila a avut de suferit în mod direct și imediat în urma izbucnirii primului război mondial. Încă din primele zile de la începerea conflictului austro-sârb, când nimeni nu-și imagina că războiul va căpăta proporții nemaîntâlnite, comerțul cu cereale din Brăila are de suferit. Toate bursele din străinătate, cu care bursa brăileană era în legătură, sunt închise din cauza războiului precum și din cauza reducerii aproape cu totul a activității comerciale a portului². De altfel, întreg exportul stagnează³.

Guvernul hotărăște să nu se mai primească de către căile ferate niciun transport spre expediere atât în țară cât și în străinătate. „Toate vagoanele încărcate au fost descărcate prin stațiile în care au ajuns și trimise la stația de triaj Chitila. Cum acest ordin era prea drastic [...], dl. Prim-Ministru Ion I.C. Brătianu, în urma unei conferințe cu directorul general al C.F.R., a revenit asupra dispoziției. Astfel, urmează să fie transportate pe căile ferate doar bunuri de strictă necesitate. Cât privește mărfurile descărcate [...] prin diferitele gări și stațiuni, se va proceda [...] la reîncărcarea lor. Astfel se prezintă situația transporturilor, în urma evenimentelor politice și a consiliului de Coroană ce a avut loc la Sinaia”⁴. Comunicatul Consiliului de Coroană despre atitudinea României a provocat o unanimă satisfacție a opiniei publice a portului brăilean. Spiridon Georgescu a sperat însă că „situația externă se va clarifica după cum e dorința tuturor și că norii negri ce vin amenințători spre dezastru se vor risipi pentru a ne reda atât nouă cât și Europei acele zile senine proprii pentru dezvoltare și progres”⁵.

„Se fac vânzări doar la grâne și acestea morarilor care cumpără la prețul stabilit de ei. Nu se poate vinde absolut nimic căci la încărcări nu pot face asigurările, iar băncile nu mai fac nici un avans, deci, cu alte cuvinte, comerțul și-a suspendat cu desăvârșire exportul”⁶.

„De la începutul conflictului Austro-Sârb, comerțul în portul brăilean a început să sufere. Lipsa de sosiri din recolta nouă, lipsa de știri din străinătate, care erau împiedicate de cenzura din Austria, rezerva comercianților, a provocat în port o stagnație și o lipsă de afaceri și operațiuni, care s-a accentuat [...] și pe măsură ce evenimentele politice externe s-au precipitat și agravat [...] comerțul și toată activitatea portului trăiește aceleași zile pe care le-a trăit în timpul mobilizării din 1913.

² Spiridon Georgescu, *Revista Comercială*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 935, 15 august 1914, Brăila, p. 1.

³ *Ibidem*, p. 1.

⁴ *Ibidem*, p. 2.

⁵ Spiridon Georgescu, *Situația*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 935, 15 august 1914, Brăila, p. 2.

⁶ *Ibidem*, p. 2.

Lipsa de știri oficiale face să circule tot felul de zvonuri, care de care mai alarmante asupra situației, zvonuri, care au darul să contribuie și mai mult la stagnarea comerțului. Toate birourile din port care aveau funcționari străini, în special supuși austrieci, au rămas fără angajați în urma decretării mobilizării în Austro-Ungaria. Portul a fost părăsit de vapoarele de mare care operau sub pavilioane străine ale statelor intrate în conflict. Deși situația este foarte gravă și nu se știe nimic precis asupra evenimentelor, totuși cetățenii și reprezentanții comerțului privesc cu multă încredere atitudinea guvernului și țării, în aceste momente atât de critice.

Comercianții de cereale nu mai pot executa angajamentele cu străinătatea din cauza războiului. Nu mai pot onora executarea contractelor, deși prețurile sunt foarte bune. Motivele care au provocat această stare de lucruri se rezumă la următoarele puncte: 1. neplata documentelor de către cumpărători: 2. nesiguranța expedierii și sosirii corespondenței poștale și telegrafice: 3. moratoriul admis în întreaga Europă: 4. imposibilitatea de a negocia documentele, devizele lor, cecurile de bănci, etc.: 5. împiedicarea plecării vaselor comerciale, întreruperea voiajului, nesiguranța sosirii lor la destinație, deținerea forțată în diferite porturi din străinătate: 6. stricarea mărfii: 7. neputința de a acoperi riscul de război: 8. lipsa totală de tonaj. Astfel Comitetul Bursei Brăila a luat decizia ca începând de la 25 iulie 1914 să se sisteze executarea contractelor cu străinătatea⁷.

Guvernul a prohibit exportul pentru: vehicule de orice fel, lână, monede de aur, ovăz, fân, precum și orice fel de furaje, produse alimentare de natură vegetală și animală (afară de grâu, orz, porumb, mazăre, linte, rapiță, in, mei, floarea soarelui), reziduurile de petrol, acidul sulfuric și al tuturor produselor farmaceutice⁸. La lista produselor prohibite la export s-au adăugat ulterior: pieile brute de orice fel de animale, pieile tăbăcite și încălțăminte, toate obiectele din piele, blănurile de orice fel, telefoanele, stațiunile radio-telegrafice, aparatele telegrafice, cablurile, lopețile și târnăcoapele, cărbunele de orice fel, grâul și făinurile de orice fel în afara făinei de porumb, bicicletele, motocicletele, autocamioanele, cauciucurile, orice fel de pansamente. Rămâne liber exportul nucilor, mațelor uscate și sărate⁹.

„Datorită exportului interzis cu cereale, silozurile docurilor din Galați și Brăila sunt pline. Din cauza termenelor de cabotaj expirate, șlepurile trebuie descărcate, însă problema comercianților este aceea că nu au unde să descarce

⁷ Spiridon Georgescu, *Imposibilitatea executării angajamentelor. Deciziunea Comitetului Bursei*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 938, 26 septembrie 1914, Brăila, p. 2.

⁸ Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 937, 12 septembrie 1914, Brăila, p. 2.

⁹ Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 944, 21 noiembrie 1914, Brăila, p. 2.

marfa, decât s-o întindă pe cheu și să o lase la voia intemperiilor. Astfel, autoritățile sunt rugate să accepte dorința comercianților de a-i lăsa să își țină marfa în continuare pe șleपुरi. Cea mai bună soluție a negustorilor este aceea de a li se da dreptul să-și conserve marfa pe vase maritime, altfel se va strica”¹⁰.

Spiridon Georgescu atrage atenția asupra diferitelor ordine contradictorii, contraproductive ale Ministerului de finanțe, care îngreunează și mai mult viața economică a țării¹¹.

„De la închiderea Dardanelor, orice viață comercială s-a redus cu totul. Comerțul pe apă neputându-se realiza, s-a căutat a se desfășura pe uscat. Din cauza fraudelor care se făceau, a intervenit ministerul de finanțe cu o sumă de ordine și dispozițiuni care a îngreunat atât de mult acest comerț, încât mulți s-au lipsit în a-l mai practica. A urmat prohibirea exportului cerealelor care a stins și ultima licărire de viață a comerțului. Toate stocurile de cereale [...] au fost depozitate în magazii, prin silozurile docurilor și prin șleपुरile ancorate în canalul Măcinului pentru iernatec. Aproape întreaga recoltă de cereale a țării se găsește în acest timp la Brăila¹², iar din cauza situației nedefinite de la granițe, orice operațiuni în port au încetat”¹³.

„Toate vasele de pe Dunăre sunt adăpostite în iarna anului 1914 la Brăila în bazinul Docurilor și pe canalul Măcinului. Pe acest canal sunt peste 450 de vase, dintre care vreo 300-350 încărcate cu cereale reprezentând o valoare de minimum 50 de milioane lei. Cu alte cuvinte, întreg stocul de cereale din țară se găsește la Brăila.

Întreaga activitate a portului e în amorțire. Muncitorimea portului, furnicarul acela de lume caracteristic portului, și-a strămutat câmpul de operații. Sute și mii de muncitori sunt angajați zilnic la condiționarea mărfurilor din șleपुरile aflate pe canalul Măcinului.

În alți ani, când Dunărea era liberă de ghețuri și strâmtoarele Bosfor și Dardanele erau libere, exportul se făcea ca în lunile de toamnă și activitatea portului era febrilă”¹⁴.

„În vara anului 1915, de la Ghecet și până mai sus de gura Filipoiului, mărfurile din șleपुरile de pe ambele maluri erau scoase pe bord încinse, exalând un

¹⁰ Spiridon Georgescu, *Revista Comercială*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 943, 14 noiembrie 1914, Brăila, p. 2.

¹¹ Spiridon Georgescu, *Revista Comercială*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 946, 5 decembrie 1914, Brăila, p. 2.

¹² Spiridon Georgescu, *Agricultura și comerțul de cereale în 1914 și 1915*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 950, 9 ianuarie 1915, Brăila, p. 1.

¹³ Spiridon Georgescu, *De la Bursă*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 986, 11 septembrie 1915, Brăila, p. 3.

¹⁴ Spiridon Georgescu, *În preajma închiderii navigațiunei*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 952, 6 ianuarie 1915, Brăila, p. 1.

miros insuportabil. Cerealele din recolta 1913-1914 se stricau în magazii, silozuri și șlepuri, pierzându-se averi”¹⁵. Concluzia ziaristului de la „Egalitatea Brăilei” este aceea că tăind exportul, „contribuim la sărăcia generală”¹⁶.

Efectele războiului de la granițele României asupra comerțului se repercutează astfel și asupra cerealelor exportate. Astfel, în 1914, au fost exportate 25 milioane hectolitri față de 33 milioane hl. exportate în 1913, 37 milioane hl. exportate în 1912 și 59 milioane hl. exportate în 1911.

Pentru anul 1915, cantitatea de cereale permisă pentru export este de 40.000 de vagoane¹⁷. Este anunțată ca pe un succes ridicarea prohibiției la export a cerealelor, începând cu 1 august 1915¹⁸, însă, din cauza birocrăției excesive și a deciziilor contradictorii date de Ministerul de Finanțe, exportul de cereale este în continuare deficitar.

Ministerul de Finanțe înființează Comisia Centrală de Vânzare cu scopul de a controla exportul de cereale, dar, în fapt, instituie monopolul statului asupra comerțului cu cereale¹⁹, lovind în același timp în intermediarii de cereale, care vor forma un sindicat să-i reprezinte, însă fără să aibă vreun câștig de cauză.

Pentru a debloca situația dificilă care dezavantajează economia românească, politicienii și economiștii găsesc soluții care dovedesc că politica nu trebuie amestecată cu necesitățile economiei. Astfel, la finele anului 1915, au loc importante tratative pentru vânzarea a 50.000 de vagoane cu cereale către un consorțiu străin aparținând Puterilor Centrale, reprezentat de dl. Sigmund Mayer²⁰.

„Un mare număr de vase sunt acum încărcate cu cereale în porturile românești de către austro-germani și sunt gata a pleca în Austro-Ungaria și Germania îndată ce calea pe Dunăre va fi pe deplin liberă. Prin punctul de la Palanca au început să iasă din țară cantități mai mari de cereale. Mai multe trenuri formate din vagoane germane încărcate cu mărfuri de la Brăila și Galați au trecut frontiera pe la Palanca”²¹.

¹⁵ Spiridon Georgescu, *Jale și prăpăd*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 977, 10 iulie 1915, Brăila, p. 2.

¹⁶ Spiridon Georgescu, *Să se lase liber Exportul!*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 941, 24 octombrie 1914, Brăila, p. 1.

¹⁷ Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 971, 29 mai 1915, Brăila, p. 2.

¹⁸ Spiridon Georgescu, *Libertatea Exportului*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 981, 7 august 1915, Brăila, p. 1.

¹⁹ Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 996, 20 noiembrie 1915, Brăila, p. 1.

²⁰ Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 996, 20 noiembrie 1915, Brăila, p. 1.

²¹ Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 994, 6 noiembrie 1915, Brăila, p. 2.

Noul contract de vânzare a cerealelor către consorțiul austro-german a fost semnat de: Al. Constantinescu, președintele comisiei de import, D. Greceanu și Fotin Enescu, membrii comisiei și de Melchior, reprezentantul consorțiului german, Offenhern, din partea consorțiului austriac și Klein, din partea consorțiului ungar. Prin acest contract se vor vinde 100.000 de vagoane porumb, ca și excedentul exportabil încă de grâu, sfeclă, orz, fasole și mazăre, în cantitate de circa 40.000 vagoane. Executarea acestui contract va începe la 18 aprilie și va dura până la 17 septembrie 1916²².

O altă afacere a Puterilor Centrale are loc în septembrie 1915 la Brăila, când, agenții germani au contractat cumpărarea a șase dintre cele mai puternice remorchere din portul brăilean, proprietatea unor armatori greci. Remorcherele s-au dovedit că trebuiau să fie predate guvernului bulgar spre a fi întrebuințate la transportul pe apă al trupelor bulgare sau germane. Însă guvernul român a confiscat remorcherele declarându-le rechiziționate²³, pentru că acestea urmau a fi folosite în scopuri militare.

Remorcherele erau proprietatea d-lor Portolo, A.B. Manos și Lisnewsky, iar tranzacția, care era încă departe de a fi zădărnicită de guvern, s-a făcut prin intermediul d-lui Lisnewsky, iar ca reprezentant al consorțiului austro-german a fost d. Peppi Rottenberg²⁴.

O nouă tranzacție de răsunet și cu încărcătură politică are loc în septembrie 1915. În urma tratatelor politico-economice între diplomații români și cei englezi, Marea Britanie a cumpărat stocul de cereale disponibil din țara noastră cu un preț fabulos. Este vorba de 80.000 de vagoane și o mare parte din cele 50.000 de vagoane destinate Germaniei. Cerealele urmau să fie depozitate în țară până ce trecerea prin Dardanele va fi posibilă²⁵. Comisia Centrală pentru vânzarea și exportul cerealelor din România a anunțat vânzarea a 80.000 de vagoane de grâu la prețul de 3.200 lei vagonul a 10.000 de kg. având greutatea naturală 74 kg la hectolitru cu 5-8% corpuri străine²⁶.

Contractul încheiat între Comisia Centrală de Export și Biroul Britanic, relativ la vânzarea cantității de 80.000 de vagoane de grâu, a fost semnat de către Al. Constantinescu, ministrul Agriculturii și Domeniilor, președintele Comisiei

²² Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 1013, 18 martie 1916, Brăila, p. 2.

²³ Filip G. Apostolescu, *Uneltirile nemțești la noi*, în „Bomba”, nr. 1376, anul XXXI, nr. 1376, 20 septembrie 1915, Brăila, p. 1.

²⁴ Filip G. Apostolescu, *Ecoul Bombei*, în „Bomba”, nr. 1376, anul XXXI, nr. 1376, 20 septembrie 1915, Brăila, p. 1.

²⁵ Filip G. Apostolescu, *O afacere minunată*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1376, 20 septembrie 1915, Brăila, p. 1.

²⁶ Spiridon Georgescu, *Executarea contractului pentru vânzarea celor 80000 de vagoane*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 1006, 29 ianuarie 1916, Brăila, p. 1.

Centrale de Eexport, Vintilă I. Brătianu, membru al acestei comisii și Fotin Enescu, membru al aceleiași comisii, de partea română și I. Pitts, reprezentantul Biroului Britanic. Grâul vândut este din recolta anului 1915 și se ridică la o valoare de 262.200.000 lei. I. Pitts este girantul Consulatului Englez din Brăila și asociatul casei Theodoridi&Co²⁷. Aceste tranzacții economice sunt dovezi că România este curtată de Puterile Centrale și Antantă nu doar pentru aportul militar posibil cât mai ales pentru resursele naturale importante pe care le poate oferi, mai ales în condițiile în care aprovizionarea țărilor aflate în conflict este deficitară. Marea Britanie cumpără întregul stoc de cereale al României cu scopul de a opri exportul către Puterile Centrale. Faptul că britanicii au cumpărat cerealele și acestea urmau încă să fie depozitate pe termen nelimitat în România, dovedește cele spuse mai sus.

Politica în Brăila în anii neutralității

Gazetarul Filip G. Apostolescu menționează că „suntem în espectativa celui mai grozav ciclon omenesc, care a avut vreodată loc în bătrâna Europă. [...] se pare totuși că fumul acru al prafului de pușcă nu ne va ocoli. Conflagrația Europeană [...] sugrumă comerțul, industria și agricultura și amână pe un timp nedefinit realizarea măsurilor de emancipare a clasei țărănești. De politica locală nu mai vorbim, ea e în letargie, doar câțiva bursucei mai tulbură somnul atât de turburent al acestui gen de politică”²⁸.

Filip G. Apostolescu face apel la întregirea partidului liberal prin unificarea dizidenților, având în vedere momentele prin care trecea Europa. „Ar fi nespun de frumos când, mai târziu, cetindu-se istoria, se va pomeni de întreg partidul liberal, autor al celei mai glorioase pagini din istoria neamului”²⁹.

Gazetarul de la „Bomba” este unul din adepții întrării României în război de partea Antantei. „Noi, viteazul popor de la Dunăre, poporul latin ce formează bariera Orientului spre Apus, dacă n-am luat încă arma în mână spre a alerga în ajutorul țarei surori, a Franței, va trebui s-o facem odată căci și aceasta e tot urmarea inevitabilului destin al raselor”³⁰.

²⁷ Spiridon Georgescu, *Semnarea contractului*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 1004, 15 ianuarie 1916, Brăila, p. 1.

²⁸ Filip G. Apostolescu, *Situațiunea*, în „Bomba”, anul XXX, nr. 1353, 3 august 1914, Brăila, p. 1.

²⁹ Filip G. Apostolescu, *Împăcarea*, în „Bomba”, anul XXX, nr. 1355, ediție specială, 5 septembrie 1914, Brăila, p. 1; vezi și Filip G. Apostolescu, *Momentul oportun*, în „Bomba”, anul XXX, nr. 1354, ediție specială, 27 august 1914, Brăila, p. 1.

³⁰ Filip G. Apostolescu, *Inevitabilul*, în „Bomba”, anul XXX, nr. 1357, ediție specială, 25 noiembrie 1914, Brăila, p. 1.

„Treptat cu desfășurarea evenimentelor pe teatrele războiului european, germanii par a se încredința în fine de seriozitatea aventurii în care i-a aruncat partidul militarist și ambiția dominațiunii mondiale. Deja foi semi-oficiale au început prepararea opiniei publice în vederea unui dezastru inevitabil pentru poporul german.

Fapt însemnat pare a fi știrea neoficială încă a unei acțiuni paralele a României cu Italia cu această nou pseudo-alianță echilibrul și pacea balcanică pot fi ținute în șah și rezultatul a și început să se vadă. Bulgaria demobilizează, Turcia până mai ieri agresivă, pacifică, iar în general intrigile Austriei dejucate. Noi, desconcentrând nu înseamnă că renunțăm la visul nostru. Așteptăm momentul, deci toți s-avem încredere în guvern”³¹.

Gazetarul „Bombei” dorește intrarea în război de partea Antantei nu doar pentru eliberarea Ardealului, dar și pentru păstrarea Dobrogei și a Cadrilaterului. „Alsacia și Lorena bulgară, Dobrogea și Cadrilaterul nostru, revendicate cu atâta încăpățănare ar trebui, după noi, să intereseze în primul rând diplomația noastră. Acei cari vor obține concursul bravei noastre armate în acest conflict, concurs ale cărui urmări vor fi hotărâtoare, vor trebui să ne garanteze în scris și fără nici o contradicție, refacerea României Mari și deplina posesiune a Dobrogei – asupra căreia avem drepturi inprescriptibile - și a cadrilaterului – dacă se poate”³².

Sub influența presei centrale, Apostolescu indică nerăbdare și nu este mulțumit de politica neutralistă asumată de guvernul de la București. „Iată-ne, după 7 luni de sbucium și de prăpăd european și încă nici până acum mult trâmbișatul nostru ideal național, tot n-a luat o formă mai concretă”. El se întrebă în martie 1915 „încotro o luăm, și cât o să mai așteptăm”³³?

„Trei declarațiuni succesive, la Brăila, P. Neamț și Călărași făcute prin șefii partidelor liberale respective, dau semnalul ultimei pregătiri – cea sufletească – în vederea marelui moment istoric al românismului, moment care, spun dâșșii, s-a apropiat”³⁴.

Ca și presa proantantistă de la București, „Bomba” brăileană evidențiază ingerințele agenților austro-ungari și germani în țară pentru ca opinia publică să fie de partea Puterilor Centrale. „O infimă parte din rătăciții noștri, mărită cu agenții și

³¹ Filip G. Apostolescu, *Situațiunea*, în „Bomba”, anul XXX, nr. 1356, ediție specială, 14 octombrie 1914, Brăila, p. 1.

³² Filip G. Apostolescu, *Idealul bulgarilor și noi!*, în „Bomba”, anul XXX, nr. 1358, 12 decembrie 1914, Brăila, p. 1; vezi și Filip G. Apostolescu, *Idealul bulgarilor și noi!*, în „Bomba”, anul XXX, nr. 1359, 30 decembrie 1914, Brăila, p. 1.

³³ Filip G. Apostolescu, *În cotro*, în „Bomba”, nr. 1360, anul XXXI, nr. 1360, ediție specială, 20 martie 1915, Brăila, p. 1.

³⁴ Filip G. Apostolescu, *S-apropie momentul...*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1361, ediție specială, 3 aprilie 1915, Brăila, p. 1.

populația austro-germană, acaparând câteva firmulițe politice de efect, produc zilnic diversiuni isolate între păreriile poporului, ajutați fiind de materialul rulant german și diferite alte sisteme de propagandă.

Regretăm că odată i-am stimat și ceva mai mult, le-am acordat încrederea noastră, a țării, pentru ca azi să facă ceea ce face d. P.P. Carp, să combată guvern, țara, Ligă Culturală, Liga Patriotică, Acțiunea Națională în fine tot, absolut tot, ce consideră ca imposibilitate și o greșală, cooperarea noastră cu Perfida Austrie, care căuta pur și simplu desființarea noastră, sau cu Ungaria, care de veacuri ne sfidează cu inchizitorialele ei procedee. Acestora cari nu înțeleg datorita țării, cari au uitat într-o clipită, amarnicile suferinți ale celor 4 mil. români din Transilvania, martirii neamului nostru – acestora le dăm adevăratul calificativ de mai sus. Nemernici. Pe aceștia, cari pentru un blid de linte d-a lui v. Dem Buche, sau Czernin și-au vândut odată conștiința și libertatea lor de a gândi și pe frații lor nenorociți, pe aceștia în reprobiul nostru al tuturor, îi semnalăm țării, să le aplice Ea fierul roșu în dosul căruia se ascundeau odată perfidele lor cugete³⁵.

Prin redactorul ei, ziarul „Bomba” iese la atac împotriva germanofililor pe care îi consideră trădători, laolaltă cu neutraliștii. „Iscarioții de la Seara, Minerva, Ziua și Moldova nu vor uita desigur nici în ultima clipă a vieții lor, că scârboasa lor trădare, nu le-a reușit și că totuși, pentru acel blid de linte și-au dat prea mult din ceea ce au avut, dreptul de a se numi români³⁶.”

„În actualul mare război european, rolul țării noastre e mare și bine definit. Diplomația noastră care în persoana d-lui I.I.C. Brătianu a înțeles aceasta, nu se grăbește și nu vrea să precipite intrarea noastră în acțiune decât – cum e și logic – numai atunci când garanțiile suficiente ale marilor puteri vor consfinți ca deplin stăpânite ținuturile revendicate de noi³⁷.”

„O persoană în curent cu acțiunea noastră diplomatică ne asigură că sub impulsul stăruitor al Angliei și Franței, tratativele noastre cu Rusia sunt aproape terminate. Pe baza concesiunilor reciproce ce au urmat, dificultățile de până acum au dispărut, făcând astfel posibilă intrarea în acțiune a noastră și a Bulgariei care azi, ar fi chestie de zile³⁸.”

Dacă la începutul conflictului Apostolescu laudă inițiativa guvernului și a regelui de a fi declarat neutralitatea României, în anul următor acesta devine iritat de nehotărârea regelui și a guvernului de a intra în război, evident de partea Antantei. „Tergiversările à la Turque și oscilațiunile bilaterale ale interminabilelor

³⁵ Filip G. Apostolescu, *Nemernici!*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1362, ediție specială, 10 aprilie 1915, Brăila, p. 1.

³⁶ *Ibidem*, p. 1.

³⁷ Filip G. Apostolescu, *Rolul nostru*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1366, ediție specială, 29 mai 1915, Brăila, p. 1.

³⁸ *Ibidem*, p. 2.

noastre tratative diplomatice, au lăsat să se întrevadă situațiunea imposibilă în care ne aflăm, grație dinasticismului nostru importat. Fapt e că simptomele vizibile ale amestecului Coroanei în încercări de derutare ale politicei și sentimentului național, au făcut să ia ființă în unele cercuri, a unui început de reprob față de Coroană atât de iubită până mai ieri, la noi. Pentru salvarea țării, dorim cu orice preț, înlăturarea unor desordini sau frământări pe această chestiune, dorim să vedem de la rege probe de patriotism real și de românism convins pentru a învrednici odată poporul să lupte strigând: *La arme pentru neam și pentru rege*³⁹.

În numerele din iunie ale ziarului „Bomba”, Apostolescu publică o serie de articole prin care își arată nemulțumirea față de politica condusă de la București și îi acuză pe reprezentanții puterii că germanofilii, cu ajutorul propagandei, încearcă și chiar reușesc să convingă publicul român că tabăra lor este cea mai justă alegere pentru România, ba chiar este convins că aceștia chiar doresc ca românii să lupte alături de Puterilor Centrale. „Germanii au început în mod modest, cu mici manifeste, cu broșuri, ziare noi, filme cinematografice exclusiv cu scene de război [...] Azi succesul e aproape complet. Carp, Marghiloman, Regele, cei trei mari neutraliști, lucrează pe capete cu von den Busche și Czernin la desăvârșirea operei lor de a diviza țara când ea trebuie să fie unită [...]”⁴⁰.

„În oraș s-au afișat niște manifeste cu chenar tricolor, producție ungurească, de care gazetele bucureștene au vorbit, prin care se invită populațiunea a se încrede în rege, singurul care va decide intrarea în acțiune atunci când va crede de cuviință (la sfântul așteaptă), deci cui li-e groază de război, de războiul acesta eliberator și sfânt pentru noi, să se lepede de Satan (d. N. Filipescu și Tache Ionescu) și să se declare neutru.

În localitate partidul conservator s-a divizat astfel: d-nii Al. Eliat, Ștefănescu Goangă, Filip Apostol, Anghel Theodorescu și Matei Fălcoianu s-au declarat pentru d. Marghiloman, restul pentru vechea organizație care a demis pe d. Marghiloman și au rămas credincioși d-lui N. Filipescu”⁴¹.

„Socialiștii noștri se opun războiului. Ei nu vor să știe de *idealul național* nici de principiul echilibrului de forțe ce se strică în dauna noastră neintrând în război; ei vor pâine”⁴².

³⁹ Filip G. Apostolescu, *Embrionul antidinasticismului*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1367, 5 iunie 1915, Brăila, p. 1.

⁴⁰ Filip G. Apostolescu, *Neutraliștii la Lucru*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1367, 5 iunie 1915, Brăila, p. 1.

⁴¹ Filip G. Apostolescu, *Ecoul Bombeii*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1367, 5 iunie 1915, Brăila, p. 1.

⁴² Filip G. Apostolescu, *Socialiștii și războiul*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1368, 12 iunie 1915, Brăila, p. 1.

„După ce cumpărătorii de conștiințe au cumpărat tot ce au găsit de cumpărat la București, producând în centrul opiniei noastre publice o criminală diversiune de sentimente naționale, au întreprins cu răbdarea și încăpățânarea de catări nemțești și cu nerușinarea inerentă a acestei rase de Visigoți, să cumpere și opinia publică din provincie. Brăilenii, înecați în masa compactă a străinilor, își vor manifesta totdeauna puritatea rasei și credinței lor romanice”⁴³.

„O armată întreagă de mercenari face propagandă pe străzi, prin cafenele, teatre, etc., bande de lăutari sunt plătite să cânte numai lied-urile germane⁴⁴. Într-unul din numerele Bombei din iulie 1915, Apostolescu anunță că a sosit cu automobilul în localitate samsarul Hildebrandt, cunoscutul agent german care pe lângă afacerile de furnituri de cereale pentru germani, s-a mai interesat și de mersul codoșlăcului nemțesc în localitate”⁴⁵.

Apostolescu nu se sfiște să demaște acele ziare locale care au ales tabăra germană⁴⁶. Gazetarul Sotir Constantinescu, de la „Expresul”, este pus la zid de Apostolescu fiindcă „ieri înjura pe nemți, iar azi îi laudă”⁴⁷. „Grație unor indiscreții putem da azi, oarecare amănunte mai precise asupra corupției încercate de nemți, în presa locală. În urma unor judicioase și foarte violente articole apărute într-un cotidian local, articole care au produs o penibilă impresie în cercul corupătorilor nemți, un domn descendent al lui Moltke s-a prezentat la redacția acelu cotidian cu numerele în care apăruseră acele articole revolver și făcând oferte precise, obținut schimbarea acestei atitudini dușmănoase nemților”⁴⁸.

O serie de articole sunt publicate în „Bomba” cu scopul de a defăima pe germani, publicând informații despre tactica de război germană și atrocitățile făptuite de aceștia în localitățile franceze⁴⁹.

⁴³ Filip G. Apostolescu, *Corupția germană la Brăila*, în „Bomba”, anul XXXI, Brăila, nr. 1371, 16 iulie 1915, Brăila, p. 1.

⁴⁴ Filip G. Apostolescu, *Propaganda nemțească*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1372, 28 iulie 1915, Brăila, p. 1.

⁴⁵ Filip G. Apostolescu, *Ecoul Bombei*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1372, 28 iulie 1915, Brăila, p. 1.

⁴⁶ Filip G. Apostolescu, *Corupția germană*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1372, 28 iulie 1915, Brăila, p. 1.

⁴⁷ Filip G. Apostolescu, *Presa filo-germană și ziarul Expresul*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1373, 8 august 1915, Brăila, p. 1.

⁴⁸ Filip G. Apostolescu, *Ecoul Bombei*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1373, 8 august 1915, Brăila, p. 1.

⁴⁹ Filip G. Apostolescu, *Cu cine?*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1374, 19 august 1915, Brăila, p.1; vezi și Filip G. Apostolescu, *Doctrina germanilor asupra războiului și felul cum o pun în practică ca hoții și bandiții*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1376, 20 septembrie 1915, Brăila, p. 1; Filip G. Apostolescu, *Doctrina germanilor asupra războiului și felul cum o pun în practică ca hoții și bandiții*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1378, 13 octombrie 1915, Brăila, p. 1.

Apostolescu cere răspicat „războiul de revanșă a atâtor mizerii, crime, sfidări și amenințări mizerabile la care a fost supus poporul liber al României și poporul românesc subjugat de către vecinii săi”, referindu-se la Austro-Ungaria⁵⁰.

Atitudinea gazetarului Spiridon Georgescu de la „Egalitatea Brăilei” este diferită față de cea a lui Filip G. Apostolescu. El este de părere că „pripeala ce se manifestă în opinia publică pentru participarea noastră la război e un ce nechibzuit și că trebuie să avem răbdare și încredere în guvern și rege”⁵¹.

„Este aproape sigur că, odată cu pacea ce se va încheia, se vor stabili raporturi economice noi între statele aflate azi în luptă și că aceste state au în cancelariile lor, punctele stabilite de ordin economic, pe care ar trebui să și le impună unele altora, puncte care pe calea pașnică a concurenței și a tratativelor, nu și le-ar putea impune. E aproape tot atât de sigur, că învingătorii vor stipula monopoluri pentru producțiile lor, în țările celor învinși și că, prin urmare [...] noi, spre exemplu, care suntem neutri, vom fi cei învinși pe acest teren. De aceea trebuie să acordăm o mare atenție asupra convențiilor comerciale actuale și viitoare”⁵².

Societatea brăileană în anii neutralității

Spiridon Georgescu anunță că „un număr mare de rezerviști, mici funcționari, comercianți, industriași [...] au fost concentrați pe la regimentele din care fac parte. Pentru familiile acestora, o lipsă mai îndelungată a susținătorilor lor, este egală cu mizeria cea mai neagră. Se face apel la inițiativa privată de a întrajutora familiile celor plecați”⁵³. Ulterior, în septembrie 1914, rezerviștii au fost deconcentrați, iar măsura este salutată de ziaristul Egalității Brăilei⁵⁴.

Datorită panicii create de război, prețurile produselor cresc enorm. „Protestul publicului disperat de urcarea atât de colosală a traiului și în special al unor alimente, indispensabile zilnic în viață negustorii avizi de câștiguri fabuloase, nu se jenează nici azi, în fața prețurilor bine chibzuite ale autorităților (care

⁵⁰ Filip G. Apostolescu, *De ce cerem războiul contra ungarilor*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1379, 23 octombrie 1915, Brăila, p. 1.

⁵¹ Spiridon Georgescu, *Să avem încredere și răbdare*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 937, 12 septembrie 1914, Brăila, p. 1.

⁵² Spiridon Georgescu, *Războiul și raporturile comerciale*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 936, 29 august 1914, Brăila, p. 1.

⁵³ Spiridon Georgescu, *Pentru ajutorul familiilor celor care pleacă*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 935, 15 august 1914, Brăila, p. 1.

⁵⁴ Spiridon Georgescu, *Neutralitatea și desconcentrarea rezerviștilor*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 938, 26 septembrie 1914, Brăila, p. 1.

publicaseră în Monitorul Oficial legea prețurilor maxime), de a cere și lua prețuri colosale pe zahăr, untură, etc.”⁵⁵.

„S-au scumpit cerealele și derivatele, săpunul, articolele comestibile, s-a scumpit totul de 2, 3 sau 5 ori peste prețul obișnuit de vânzare. Și încălțăminte s-a scumpit cu 75%”⁵⁶. În piețe nu se mai găsește aproape nimic. Lunea, miercurea și vinerea consumarea cărnii este interzisă, iar în celelalte zile, mai găsesc de cumpărat doar cei care vin la piață la orele 5-6 dimineața, cumpărând la prețuri ridicate”⁵⁷. „Nu se mai găsesc articole de bază precum untură, chibrituri, zahăr, carne etc.”⁵⁸. „Zahărul, depozitat în docuri a fost confiscat de Primărie și va fi distribuit cetățenilor”⁵⁹. „Zaravagii speculează lumea în mod nerușinat. Se face speculă nerușinată asupra populației cu articolele de primă necesitate profitând de evenimentele recente.

Ministerul de Interne înființează în martie 1916 o comisie de ieftinire a traiului care să stabilească cauzele scumpirii exagerate a tuturor produselor alimentare și nealimentare și să exercite un control mai riguros asupra speculei”⁶⁰.

„S-au suspendat cursele de pasageri pe care le făceau în susul Dunării vapoarele companiilor de navigație ungară și austriacă. De asemenea, s-a suspendat cursa vaporului Drau între Galați și Sulina”⁶¹. „Direcțiunea generală a serviciului maritim român a suprimat, începând de azi, cursele vaselor noastre poștale dintre Constantinopol-Pireu-Alexandria. Până la noi dispoziții vasele vor face curse numai între Constanța și Constantinopol”⁶².

Era evident că războiul, odată izbucnit, va deturna cursul normal al vieții social-economice mai ales al orașului – port Brăila. Datorită importantului comerț cu cereale, Brăila era conectată la marile rute economice ale Europei. Această situație, privilegiată în timp de pace, devine o slăbiciune în timp de război. Am observat cum, odată cu începerea conflictului austro-sârb, portul brăilean are de suferit prin scăderea dramatică a activității sale economice de bază – comerțul cu

⁵⁵ Filip G. Apostolescu, *Prețurile maxime*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1363, ediție specială, 19 aprilie 1915, Brăila, p. 1.

⁵⁶ Filip G. Apostolescu, *Scumpetea încălțăminteii*, în „Bomba”, anul XXXI, nr. 1379, 23 octombrie 1915, Brăila, p. 1.

⁵⁷ Spiridon Georgescu, *Situație îngrijorătoare*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 1029, 7 iulie 1916, Brăila, p. 2.

⁵⁸ Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 1032, 29 iulie 1916, Brăila, p. 2.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 2.

⁶⁰ Spiridon Georgescu, *Rolul comisiunii pentru ieftinirea traiului*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XX, nr. 1012, 11 martie 1916, Brăila, p. 1.

⁶¹ Spiridon Georgescu, *Informațiuni*, în „Egalitatea Brăilei”, anul XIX, nr. 935, 15 august 1914, Brăila, p. 2.

⁶² *Ibidem*, pp. 2-3.

cereale. Cauzele sunt multiple și au legătură directă cu războiul în plină desfășurare în Europa: blocarea căilor comerciale pe apă, mai ales după închiderea Dardanelelor; comerțul pe uscat spre Austro-Ungaria și Germania era limitat de prohibiția impusă de guvernul de la București, de fraudele funcționarilor publici, de infrastructura deficitară a căilor ferate, de ordinele contradictorii emise de Ministerul de Finanțe și de Ministerul de Interne. Acestea au ca efect stagnarea oricăror operațiuni comerciale în port. Stagnarea activității comerciale duce la pierderi de capital, șomaj, probleme de aprovizionare cu produse de bază pentru populație, nemulțumire și creșterea tensiunii sociale în rândul brăilenilor. Dacă nu era de ajuns, la toate acestea se adaugă scumpirea traiului de zi cu zi.

Cu toate aceste neajunsuri, viața politică locală este febrilă. Ziarele locale oglindesc taberele politice existente în țară: francofilii, germanofilii și neutraliștii.